

Perheyriityksen sukupolvenvaihdos

Niklas Takala

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Tradenomi

Opinnäytetyö

2023

Tiivistelmä

Tekijä(t) Niklas Takala
Tutkinto Tradenomi
Raportin/Opinnäytetyön nimi Perheyriksen sukupolvenvaihdos
Sivu- ja liitesivumäärä 29 + 1
<p>Opinnäytetyö on tehty ohjeistamaan perheyriystä sukupolvenvaihdokseen valmistautumisessa. Toimeksiannon on antanut rakennusalalla toimiva perheyriys. Yhtiömuotona on osakeyhtiö ja yhtiö lukeutuu mikroyriyksiin. Työssä käsitellään teoriaa yleisesti sukupolvenvaihdoksesta ja oppaassa pureudutaan pelkästään sukupolvenvaihdoksen valmistautumiseen.</p> <p>Suomessa on paljon perheyriyksiä, joissa sukupolvenvaihdos toteutetaan ennemmin tai myöhemmin. Useimmat yrittäjät kokevat sukupolvenvaihdokseen liittyvät asiat haasteellisina ja palkkaavatkin usein ammattilaisen hoitamaan sen alusta loppuun.</p> <p>Opinnäytetyön teoria on haettu alan kirjallisuudesta, lainsäädännöstä, verohallinnolta sekä eri internet-sivuilta. Teoriaosuudessa keskitytään erilaisiin yleisempiin toteutusvaihtoehtoihin sukupolvenvaihdoksessa sekä niihen liittyviin verotuksellisiin asioihin. Työssä tarkastellaan sukupolvenvaihdosta yleisesti ja verotusta jatkajan sekä luopujan kannalta.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada toimeksiantajalle tietoa sukupolvenvaihdoksesta ja siihen valmistautumisesta, jota he voivat myöhemmin käyttää apunaan, kun sukupolvenvaihdos tulee ajankohtaiseksi.</p>
Asiasanat sukupolvenvaihdos, veroseuraamukset, osakeyhtiö, perheyriys, yrittäjyys

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Sukupolvenvaihdos	4
3	Sukupolvenvaihdoksen toteutustavat	6
3.1	Omistajanvaihdos kauppana	6
3.1.1	Omistuskauppa	6
3.1.2	Substanssikauppa	6
3.2	Omistajanvaihdos lahjana	7
3.2.1	Lahjanluonteinen kauppa	7
3.2.2	Lahja	9
3.3	Omistajanvaihdos perintönä	10
3.3.1	Ennakkoperintö	10
3.3.2	Perintö ja testamentti	11
4	Sukupolvenvaihdoksen verohuojennukset	12
4.1	Verohuojennukset tuloverotuksessa	12
4.2	Verohuojennukset lahjaverotuksessa	12
5	Toimeksiantajan haastattelu	14
5.1	Haastattelukysymykset	14
5.2	Toimeksiantajan esittely	15
6	Opas sukupolvenvaihdoksen valmistautumiseen	17
6.1	Nykytila ja tavoitteet	17
6.2	Omistajastrategia	18
6.2.1	Omistajuus	19
6.2.2	Varallisuus	20
6.3	Yrityksen arvonmääritys	20
6.4	Tekninen toteutus	23
6.4.1	Perintöoikeudelliset kysymykset	24
6.4.2	Kulujen rahoitus	25
6.4.3	Ennakkopäätös veroseuraamuksiin	25
6.4.4	Osakassopimus	26
6.5	Johtopäätökset	27
7	Pohdinta	28
	Lähteet	30
	Liitteet	32
	Liite 1. Toimeksiantajan haastattelu	32

1 Johdanto

Sukupolvenvaihdoksella tarkoitetaan tilannetta, jossa yrityksen omistajuus siirtyy uudelle omistajalle. Siirto voi tapahtua joko omistajan elinaikana tai hänen kuoltuaan, useimmiten siirto kannattaisi järjestää omistajan elinaikana, jotta päästään haluttuun lopputulokseen mahdollisimman alhaisilla veroseuraamuksilla. Usein perheyriyksissä uusi omistaja on luovuttajan lapsi tai muu perheeseen kuuluva ihminen. Sukupolvenvaihdos voi olla suunniteltu tapahtuma, joka toteutetaan vaihettaisesti, tai se voi olla yllättävä tapahtuma yrittäjän kuoleman seurauksena, jolloin kuolinpesä on vastuussa yrityksen tulevaisuuden kysymyksistä. (Immonen & Lindgren 2017, 15.)

Sukupolvenvaihdoksessa monien yrittäjien päällimmäisenä ongelmana on verotus, sillä se vaikuttaa menettelyihin sekä päätöksiin, kun vaihdosta toteutetaan. Sukupolvenvaihdos on monimutkainen tapahtuma, jossa tulee ottaa huomioon juridiikka, verotus sekä henkilö- ja rahoituskysymykset. Prosessi usein herättää paljon tunteita ja paineita, jonka takia perheen ulkopuolisen ihmisen, kuten juristin konsultointi onkin viisasta. (Immonen & Lindgren 2017, 15.)

Tutkimuksessa käytettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään ja tulkitsemaan tutkimusilmiöitä, sen sijaan että se pyrkisi selittämään ne. Laadullinen tutkimus keskittyy käsittelemään todellisuuden ilmiöitä yleisellä tasolla, tutkimalla ja tarkkailemalla niitä empiirisen teorian puitteissa. (Pitkäranta 2014, 27.)

Opinnäytetyön toimeksiantaja on rakennusalan perheyritys. Omistaja on perustanut yrityksen vuonna 2007, jonka jälkeen myös perustajan lapsi on liittynyt yritykseen ja toimii tällä hetkellä yrityksen toimitusjohtajana. Yritys on erikoistunut etenkin betonilattioiden pinnoituksiin, mutta tekee myös muita remontteja, kuten huoneisto- ja liiketilasaneerauksia. Yritys perustettiin keskittyen betonilattioiden pinnoituksiin, mutta suuren kysynnän vuoksi palveluita laajennettiin myös muihin remontteihin. Sukupolvenvaihdos toteutetaan perustajan lapselle eikä tapahtuman tarkkaa aikaa ole tiedossa, mutta tavoitteena on toteuttaa vaihdos 10 vuoden sisään. Yrityksessä työskentelee perustajan lapsen lisäksi yksi aliurakoitsija vakituisesti ja yritys käyttää muita aliurakoitsijoita tarpeen mukaan epäsäännöllisemmin.

Toimeksiantajan yritysmuoto on osakeyhtiö, joten työssä keskitytään asioihin erityisesti osakeyhtiön kannalta. Tutkimuksessa käsitellään verotuksen eri osa-alueita ja niiden vaikutusta tulevaisuudessa toteutettavaan sukupolvenvaihdokseen. Eri osa-alueita ovat esimerkiksi osakeyhtiön verosuunnittelu, tuloverolaki, varainsiirtovero, lahja- ja perintövero sekä arvonnäkövero.

Opinnäytetyössä keskitytään erilaisiin toteutusvaihtoehtoihin sukupolvenvaihdoksessa sekä sukupolvenvaihdoksen valmistautumiseen. Tutkimuksessa tarkastellaan verotusta jatkajan sekä

luopujan kannalta. Työn tavoitteena on auttaa toimeksiantajaa saamaan kattava yleiskäsitys sukupolvenvaihdoksesta sekä apua sen valmistautumiseen. Muut samankaltaiset yritykset voivat käyttää tutkimusta apunaan, kun sukupolvenvaihdokseen valmistautuminen on ajankohtaista.

Opinnäytetyön tavoitteena ja päämääränä on sukupolvenvaihdoksen kattava tarkastelu sellaisesta näkökulmasta, joka palvelee toimeksiantajaa mahdollisimman hyvin. Sukupolvenvaihdos on laaja ja monimutkainen prosessi, jonka vuoksi työssä otetaan huomioon eri vaihtoehtoja sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen. Toimeksiantaja voi tämän opinnäytetyön avulla valita valmistautua sukupolvenvaihdokseen. Yrityksen arvoa ei määritellä työssä, sillä se on monimutkainen prosessi, joka vaatisi pääsyn yrityksen kaikkiin tietoihin. Sukupolvenvaihdos ei myöskään ole toteutumassa heti, joten yrityksen arvonmääritys olisi vanhentunut jo muutaman vuoden kuluessa, koska esimerkiksi yrityksen omaisuus todennäköisesti muuttuu.

Sukupolvenvaihdoksen vaikutukset ulottuvat luopujan ja jatkajan lisäksi myös muihin sidosryhmiin, kuten asiakaskuntaan, perheenjäseniin sekä henkilökuntaan. Toimeksiantajan toiveena on, että sukupolvenvaihdoksen tapahtuessa, liiketoiminta jatkuu ilman taukoja sekä yritys pysyy edelleen perheen omistuksessa. Luopuja aikoo pysyä yrityksessä neuvonantajana sukupolvenvaihdoksen jälkeen niin pitkään kuin mahdollista, turvaten samalla liiketoiminnan jatkuvuuden ja säilyttäen luottamukselliset suhteet eri sidosryhmiin.

Sukupolvenvaihdoksessa todella merkittävä tekijä on siihen valmistautuminen. Useasti kuvitellaan, että sukupolvenvaihdoksen voi vaan lähteä toteuttamaan. Käytännössä se on mahdollista, mutta parhaaseen lopputulokseen pääseminen ja mahdollisimman pienien taloudellisesti rasitteiden, kuten veroseuraamuksien, saavuttaminen vaatii laajaa suunnittelua ja valmistautumista. Valmistautuminen kannattaa aloittaa hyvissä ajoin, jopa viisi vuotta ennen käytännön toteutusta.

Aihe on hyvin ajankohtainen, sillä Suomessa on noin 62000 perheyrittäjä ja useissa niistä sukupolvenvaihdos tulee vastaan jossakin kohtaa. Perheyrittäjäbarometrissa selviää, että noin 34 prosenttia vastanneista perheyrittäjistä toteuttaa sukupolvenvaihdoksen vähintään todennäköisesti seuraavan viiden vuoden aikana. Kyselyistä selviää myös se, että verotukseen liittyvät asiat sekä yrityksen arvon määrittämistä pidetään sukupolvenvaihdosten vaikeimpina haasteina. (Perheyrittäjäbarometri 2015.)

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

- Millaisia toteutustapoja sukupolvenvaihdokselle on?

- Miten voi valmistautua sukupolvenvaihdokseen?

Apukysymyksiä ovat:

- Mitkä asiat vaikuttavat veroseuraamusten määrään?
- Miten voi hyödyntää verohuojennuksia?

2 Sukupolvenvaihdos

Sukupolvenvaihdos yrityksessä tarkoittaa tilannetta, jossa osa tai koko yrityksen omistus vaihtuu perheenjäsenille tai läheisille sukulaisille joko nykyisen omistajan eläessä tai hänen kuolemansa jälkeen. Jos sopivaa jatkajaa ei löydy perheestä tai lähisukulaisista, yrityksen omistajuus voidaan siirtää henkilökunnalle. Sukupolvenvaihdos tulisi aina suunnitella huolella ottaen huomioon veroseuraamukset eri toteutustavoilla ja mahdolliset rahoitukselliset kustannukset, joita saatetaan tarvita toteuttaessa sukupolvenvaihdosta. Sukupolvenvaihdoksessa on kuitenkin huomattavia veroetuja verrattuna tavalliseen omistajanvaihdokseen. Parhaaseen lopputulokseen pääseminen, vaatii verohuojennusten selvityksen kaikkien mahdollisten eri toteutustapojen mukaan. (Immonen & Lindgren 2017, 17.)

Sukupolvenvaihdoksessa tehtävän yrityskaupan merkittävä ero on se, että se tapahtuu perheen sisällä. Oikein toteutettuna sukupolvenvaihdoksessa saavutetaan verohyötyjä. Yrityksen ostohinta voi olla markkina-arvoa pienempi. On monia eri tapoja tehdä sukupolvenvaihdos, oikean tavan löytäminen usein vaatii tapauskohtaista tutustumista yritykseen, yrityksen arvoon ja tunnuslukuihin sekä haluttuun lopputulokseen. Veroseuraamuksien minimoiminen on usein isoin haaste sukupolvenvaihdoksessa ja siihen voi vaikuttaa monella eri tapaa. Valmistelut kannattaa aloittaa hyvissä ajoin ennen vaihdoksen toteuttamista, jotta asiat keretään tekemään järkevästi. (Immonen & Lindgren 2017, 18.)

Ennen sukupolvenvaihdosta tehtäviä toimenpiteitä ovat yleisesti yritysjärjestelyt ja oman pääoman järjestelyt. Näihin kuuluvat muun muassa jakautuminen, osakeannit, omien osakkeiden hankinta ja apuyhtiön perustaminen. Tavoitteena on yleensä vähentää varallisuutta yrityksestä, esimerkiksi siirtämällä liiketoiminnan kannalta välttämättömät varat omaan yhtiöön tai ostamalla takaisin omia osakkeita. Nämä toimenpiteet auttavat jatkajan rahoituksen järjestämistä ja siten helpottavat sukupolvenvaihdosprosessia.

Onnistuneen sukupolvenvaihdoksen toteuttaminen edellyttää pitkäjänteistä suunnittelua ja asianmukaista hinnoittelua yritykselle. Hinnoittelun periaatteet vaihtelevat usein sen mukaan, onko jatkaja perheen sisältä vai ulkopuolelta. Kun jatkaja tulee yrityksen ulkopuolelta, sukupolvenvaihdos muistuttaa enemmän perinteistä yrityskauppaa ja hinta on yleensä lähellä yrityksen oikeaa arvoa. Jatkajan ollessa perheenjäsen, hinnoittelu saattaa olla erilainen. Vanhemmat eivät yleensä odota saavansa täyttä korvausta yrityksen arvosta lapsiltaan, sillä he haluavat tukea jälkipolven menestystä ja mahdollistaa yrityksen jatkuvuuden perheen sisällä. Tällaisissa tilanteissa hinnoittelu voi olla alhaisempi, ja se voi sisältää muita järjestelyjä, kuten osamaksuja tai omistusosuuksien siirtämistä ajan myötä. Tämä huomioon ottaen, on tärkeää

löytää tasapaino perheen sisäisen jatkajan tukemisen ja yrityksen taloudellisen vakauden välillä. (Immonen & Lindgren 2017, 18.)

Kun jatkajan kanssa on saavutettu yksimielisyys sukupolvenvaihdoksen toteuttamisesta, on tärkeää suunnitella konkreettisemmat yksityiskohdat. Näitä ovat esimerkiksi omistusosuuksien jakautuminen tulevaisuudessa ja mahdollisten lisärahoitusvaihtoehtojen järjestelyt. Lisäksi on keskusteltava veroseuraamuksista. Sukupolvenvaihdoksen toteutusmuoto on oleellinen tieto, sillä se määrittää pitkälti edellä mainitut konkreettiset suunnittelun kohteet. On myös tärkeää huomioida yrityksen muutosten viestintä sidosryhmille ja asiakkaille, ja suunnitella tähän liittyvä aikataulu.

Sukupolvenvaihdoksen toteuttamisessa verotukselliset näkökohdat ovat keskeisessä roolissa, erityisesti osakeyhtiöiden kohdalla. Veroihin liittyvät kysymykset, kuten tulovero, perintö- ja lahjavero, varainsiirtovero ja arvonnlisävero, vaikuttavat merkittävästi sukupolvenvaihdoksen toteutumiseen. Verot voivat vaikuttaa paitsi luopujan ja jatkajan verotukseen myös yhtiön verotukseen, jota sukupolvenvaihdos koskee. On siis tärkeää huomioida veroseuraamukset suunnittelussa ja niiden vaikutukset kaikkiin osapuoliin. (Immonen & Lindgren 2017, 18.)

Sukupolvenvaihdoksen ensisijaisena tavoitteena on jatkaa yrityksen liiketoimintaa, useasti jatkaja on jo osallisena liiketoiminnassa ja on perehtynyt sen toimintatapoihin. Jatkajat usein tuovat uusia näkökulmia yrityksen toimintaan, joiden avulla liiketoiminnan kasvua voidaan mahdollisesti edistää. Sukupolvenvaihdos usein turvaa luopujan taloudellisen tilanteen, sillä monet omistajanvaihdokset ovat vastikkeellisia, eli luopujalle maksetaan yrityksestä tai sen osakkeista.

Sukupolvenvaihdoksessa tunteet ovat usein vahvasti pinnalla. Luopujalla voi olla vaikeuksia henkisesti sopeutuessaan sukupolvenvaihdokseen, sillä oman elämäntyön jättäminen taakse on joillekin luopujille todella raskasta, kun taas toiset selviävät tilanteesta nopeammin. Luopujan henkisiä ongelmia voidaan lievittää siirtymällä sukupolvenvaihdoksen toteutukseen asteittain. (Immonen & Lindgren 2017, 17.)

3 Sukupolvenvaihdoksen toteutustavat

Yrityksen sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa monella eri tavalla, kuten kauppana, lahjana, perintönä tai testamentin kautta. Jokainen sukupolvenvaihdos on ainutlaatuinen, joten sen toteutustapa tulee valita aina tapauksen mukaisesti. Tärkeää on ensin harkita, onko jatkaja perheenjäsen vai ulkopuolinen henkilö. Tämän lisäksi on mietittävä, halutaanko yrityksen luopumisesta saada jotain vastiketta vai tehdäkö luopuminen vastikkeettomasti.

Veroseuraamukset eivät yleensä ole ensisijainen tekijä valintaa tehtäessä, mutta on tärkeää ottaa huomioon tulevat veroseuraamukset ja pyrkiä valintojen avulla minimoimaan verotuksen vaikutukset. (Lakari & Engblom 2016, 45.)

3.1 Omistajanvaihdos kauppana

Sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa kauppana, jossa luopuja myy omistusoikeuden jatkajalle sovitusta vastikkeesta. Kaupassa on tärkeää määritellä kaupan kohde ja rajata se tarkasti.

Yrityskauppa ja liiketoimintakauppa ovat yleisimmät kaupan toteutustavat sukupolvenvaihdoksessa. Kaupan kohde voi olla esimerkiksi osakkeet, liiketoiminta tai substanssi. On tärkeää harkita huolellisesti, halutaanko ostaa koko yritys vai pelkästään sen liiketoiminta, sillä tämä vaikuttaa oikeuksiin ja vastuisiin. (Immonen & Lindgren 2017, 39.)

3.1.1 Omistuskauppa

Osakkeenomistaja voi halutessaan myydä omat osakkeensa haluamalleen ostajalle, kuten yrityksen jatkajalle, omilla ehdoillaan. Omistuskaupassa luopuvan yrityksen omistaja myy jatkajalle osuutensa ilman tarvetta luvan pyytämiseksi muilta osakkeenomistajilta tai yhtiöltä, mikä tunnetaan osakkeiden vaihdannan vapautena. Osakkeiden luovutusta voidaan kuitenkin rajoittaa osakassopimuksella tai yhtiöjärjestyksessä olevalla lunastus- ja suostumuslausekkeella. Siksi on tärkeää tarkistaa olemassa olevan yhtiön yhtiöjärjestys ja ottaa huomioon mahdolliset rajoitukset sukupolvenvaihdoksen suunnittelussa. (Immonen & Lindgren 2017, 39, Osakeyhtiölaki 624/2006 7 §.)

3.1.2 Substanssikauppa

Substanssikaupassa eli liiketoimintaa koskevassa kaupassa osakeyhtiö myy liiketoimintansa, mutta osakkeet jäävät edelleen vanhalle omistajalle. Ostaja saattaa olla kiinnostunut vain tietystä

osasta yrityksen liiketoimintaa, esimerkiksi koneista, kalustosta tai varastosta. Yrityskaupassa, jossa myydään liiketoimintaa, myyjänä toimii koko yritys ja verotus kohdistuu saatuun voittoon. Substanssikaupassa voi liittyä myös kiinteistökauppaan, jos liikeyhteyteen sisältyy esimerkiksi toimistorakennus tai varastotilat. Substanssikaupassa tehdään yleensä yksi perussopimus pääkauppakirjana. Kaupan tuottamat varat voidaan nostaa myöhemmin omistajalle palkkana tai osinkoina. Myyjän on tärkeä tehdä huolellinen laskelma ja verosuunnitelma kaupan jälkeisistä veroseuraamuksista. (Immonen & Lindgren 2017, 43.)

3.2 Omistajanvaihdos lahjana

Sukupolvenvaihdoksen voi toteuttaa vastikkeettomasti lahjana tai lahjanluonteisena kauppana. Näiden isoin ero on se, että lahja on täysin vastikkeeton eli lahjan saaja ei maksa siitä mitään, kun taas lahjanluonteisessa kaupassa lahjan saaja maksaa lahjasta käypää arvoa vähemmän.

3.2.1 Lahjanluonteinen kauppa

Sukupolvenvaihdoksen toteutus yrityksessä voi tapahtua lahjanluonteisella kaupalla. Tämä tarkoittaa, että osakkeiden kauppahinta on määritelty alle niiden todellisen markkina-arvon. Tässä tilanteessa kauppa koostuu sekä lahjasta että osakekaupasta, ja hinnan sekä markkina-arvon välinen ero katsotaan lahjaksi. (Immonen & Lindgren 2017, 219.)

Lahjanluonteisessa kaupassa sovelletaan kahta periaatetta: $\frac{3}{4}$ -periaate (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 18.3 §) ja $\frac{1}{2}$ -periaate (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 55.5 §). Ensimmäinen periaate tarkoittaa, että jos kauppahinta on enintään 75 prosenttia osakkeiden todellisesta arvosta, erotusta pidetään lahjana. Tästä säännöstä voidaan poiketa, mikäli veronhuojennusta koskevat säännöt täyttyvät. Tällöin kauppahinnaksi katsotaan yli 50 prosenttia osakkeiden todellisesta arvosta, ja lahjavero jää kokonaan perimättä. (Immonen & Lindgren 2017, 219.)

Osakkeiden kauppahinnan ollessa tasan 50 prosenttia tai vähemmän osakkeiden todellisesta arvosta, lahjavero täytyy maksaa kauppahinnan ja todellisen arvon välisestä osuudesta. Ottaen huomioon nämä periaatteet, lahjanluonteista kauppaa voidaan pitää erinomaisena ja joustavana menetelmänä toteuttaa yrityksen sukupolvenvaihdosprosessia sekä siirtää yrityksen omistusjärjestelyt uusille sukupolville. (Immonen & Lindgren 2017, 219.)

Lahjaveron määräämiseen tai määräämättä jättämiseen liittyvät rajat voidaan hahmotella seuraavasti:

- Jos vastike vastaa osakkeiden käypää arvoa, ei veronalaista lahjaa synny, eikä lahjaverotusta tapahdu.
- Jos vastike on vähintään 75 prosenttia osakkeiden käyvästä arvosta, ei veronalaista lahjaa synny, eikä lahjaverotusta tapahdu.
- Jos vastike on yli 50, mutta alle 75 prosenttia osakkeiden käyvästä arvosta, lahjavero määrätään, mutta se voidaan huojentaa kokonaan, jolloin lahjaveroa ei peritä.
- Jos vastike on täsmälleen 50 prosenttia tai alle osakkeiden käyvästä arvosta, lahjavero määrätään, mutta sitä voidaan huojentaa osittain. (Immonen & Lindgren 2017, 220.)

Näiden rajojen avulla voidaan määrittää, milloin lahjaverotusta sovelletaan lahjanluonteisissa yrityskaupoissa ja milloin ei. Tämä tarjoaa selkeät periaatteet ja säännöt, joiden avulla voidaan toteuttaa yrityksen sukupolvenvaihdos ja varmistaa verotuksen oikeudenmukaisuus osapuolten välillä.

Esimerkki 1: Äiti on ostanut 17 % X Oy:n osakkeista kahdeksan vuotta sitten 50.000 eurolla. Hän myy osakkeet tyttärelleen 30.000 eurolla. Osakkeiden käypä arvo on myyntihetkellä 80.000 euroa, joten kyse on lahjanluonteisesta luovutuksesta.

Kauppahinnan ja käyvän arvon suhde on $30.000 / 80.000 = 37,5 \%$.

Luovutushinta 30.000

./. Hankintameno (37,5 % 50.000:sta) 18.750

Luovutusvoitto 11.250

Tytär saa kaupassa 50.000 euron (80.000 - 30.000) arvoisen lahjan.

Kuva 1. Lahjanluonteinen kauppa (Verohallinto)

Esimerkki 2: Äiti on ostanut 17 % X Oy:n osakkeista kahdeksan vuotta sitten 10.000 eurolla. Hän myy osakkeet tyttärelleen 30.000 eurolla. Osakkeiden käypä arvo on myyntihetkellä 60.000 euroa, joten kyse on lahjanluonteisesta luovutuksesta.

Kauppahinnan ja käyvän arvon suhde on $30.000 / 60.000 = 50 \%$.

Luovutushinta 30.000

(./ Hankintameno (50 % 10.000:sta) 5.000)

./ Hankintameno-olettama 20 % 6.000

Luovutusvoitto 24.000

Tytär saa kaupassa 30.000 euron (60.000 - 30.000) arvoisen lahjan. Lahjaveroa voidaan huoventaa PerVL 55 §:n edellytysten täytyessä (katso luku 2.5).

Kuva 2. Lahjanluonteinen kauppa hankintameno-olettama (Verohallinto)

3.2.2 Lahja

Lahja määritellään vastikkeettomaksi luovutukseksi, joka tapahtuu ilman minkäänlaista kompensatiota. Lahjana pidetään myöskin erotusta, joka muodostuu vastikkeen ja käyvän hinnan välille, silloin kun vastike on korkeintaan kolme neljäsosaa käyvästä hinnasta. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 18.3 §). Lahjalle ominainen tunnusmerkki on se, että se kasvattaa saajan varallisuutta ja vähentää antajan varallisuutta. (Immonen & Lindgren 2017, 105.)

Lahjansaajan ei kuitenkaan tarvitse maksaa lahjaveroa, mikäli lahjan arvo ei ylitä 5 000 euroa. Lainsäädäntö on kuitenkin pyrkinyt estämään verosuunnittelun mahdollisuuden, jossa lahjanantaja jakaisi lahjoitettavan omaisuuden arvon useampaan pieneen osaan. Perintö- ja lahjaverolain mukaan jos lahjansaajan kolmen vuoden aikana saamat lahjat samalta antajalta ylittävät yhteisarvoltaan vähintään kyseisen määrän, on lahjansaajan maksettava lahjaveroa. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 19 §).

Lahjaa luovuttaessa on suositeltavaa laatia aina lahjakirja, jonka molemmat osapuolet allekirjoittavat varmistaakseen lahjoituksen oikeudellisen sitovuuden. Lahjakirjan muodolliset vaatimukset ovat suhteellisen vapaamuotoiset. Lahjakirjassa tulee vähintäänkin lukea lahjanantaja, lahjansaaja, lahjoituksen kohde ja omistusoikeuden siirtäminen sekä sen ajankohta. Osakkeita lahjoittaessa lahjakirjassa olisi myös hyvä olla arvo-osuustilien numerot sekä lahjoitetut osakkeet ja niiden kappalemäärät eriteltynä. Lahjakirjassa on myös mahdollista mainita lahjan arvo. Lahjakirjassa olisi syytä mainita, että kyseessä on lahja eikä ennakkoperintö, sillä ennakkoperintö lisättäisiin perintöosuuteen, jolloin siitä joutuisi maksamaan perintöveron. (Pörssisäätiö.)

Perheen sisäisestä lahjasta on suositeltavaa tehdä maistraatille ilmoitus varmuuden vuoksi. Mikäli ilmoitusta ei ole tehty, lahjanantajan velkojat voivat vaatia omaisuutta palautettavaksi. Lahjakirjaan voidaan myös kirjoittaa, onko lahjan saajan tulevilla puolisoilla avio-oikeutta lahjoitettuun omaisuuteen vai ei, jotta voidaan suojata lahjoitettua omaisuutta mahdollisilta tulevilta avioeroilta tai muilta avioliiton aikana ilmeneviltä oikeudellisilta haasteilta. (Pörssisäätiö.)

3.3 Omistajanvaihdos perintönä

Omistajanvaihdos perintönä tarkoittaa sitä, että omaisuus, kuten yritys tai osakkeet, siirtyvät luopujalta jatkajalle, joko luopujan elinaikana ennakkoperintönä tai luopujan kuoleman jälkeen perintönä. Omistajanvaihdos tapahtuu usein, kun perijä tai useampi perijä ottavat vastuun yrityksestä luopujan kuoleman seurauksena.

3.3.1 Ennakkoperintö

Ennakkoperintö ei terminä viittaa omaisuuden saamiseen etukäteen, nimestään huolimatta se on lahja, joka verotetaan lahjaveron mukaisesti. Ennakkoperinnön yhteydessä tulee ottaa huomioon laskennalliset lisäykset sekä niiden vaikutus ennakkoperintöä saavan henkilön perintöosaan. Sukupolvenvaihdostilanteissa on mahdollista, että luopuja omistaa useita lapsia. Mikäli hän luovuttaa yrityksensä osakkeet ainoastaan yhdelle lapselle, kyseessä oleva lahjoitus katsotaan ennakkoperinnöksi. Tässä tapauksessa osakkeiden arvo alentaa kyseisen lapsen perintöosaa, jonka hän todellisuudessa tulee perimään. (Immonen & Lindgren 2017, 107).

Ennakkoperinnön arvioinnissa noudatetaan erilaisia menetelmiä sen mukaan, onko lahjansaaja rintaperillinen vai muu perillinen. Lain mukaan rintaperillisen kohdalla lahja katsotaan ensisijaisesti ennakkoperinnöksi, jos toisin ei ole määrätty. Sen sijaan muiden perillisten osalta tilanne on päinvastainen: perintöä jaettaessa tehtävä vähennys suoritetaan vain, jos se on erikseen määrätty. (Immonen & Lindgren 2017, 107).

Sukupolvenvaihdostilanteissa on erityisen tärkeää ottaa huomioon se seikka, että lahjanantaja voi määrätä perillisen saaman lahjan jäävän huomioimatta ennakkoperintönä perintöä jaettaessa. Tämä määräys tulee ilmaista selkeästi lahjakirjassa, jotta sen tulkinnasta ei synny epäselvyyksiä. (Immonen & Lindgren 2017, 107).

3.3.2 Perintö ja testamentti

Sukupolvenvaihdos saattaa jäädä toteuttamatta jos kuolema yllättää luopujan esimerkiksi kesken yrityksen sukupolvenvaihdoksen toteuttamisen. Kuolemaa ei voi ennustaa eikä sen takia yrityksen sukupolvenvaihdosta voi perustaa sen varaan. Omaisuudesta voidaan määrätä elinaikana useilla eri menetelmillä. Lakimääräinen perimysjärjestys turvaa perinnön siirtymisen tietyille tahoille, lopulta valtiolle asti. Tämä järjestelmä voi kuitenkin olla yllättävä, sillä perintö saattaa siirtyä myös "taaksepäin" sukupolvessa. Yrityksen sukupolvenvaihdoksen näkökulmasta jatkuvuuden rakentaminen on hankalaa, mikäli yritysvarallisuus tulisi siirtää vanhemmalle sukupolvelle. Näiden seikkojen vuoksi on erittäin tärkeää suunnitella elinaikaisia järjestelyjä. (Immonen & Lindgren 2017, 110).

Mikäli haluaa ohittaa lakimääräisen perimysjärjestyksen, on mahdollista tehdä testamentti, jossa määritetään omaisuuden jakautuminen luopujan viimeisen tahdon mukaisesti. Perintöverotuksessa huomioidaan ainoastaan voimassa oleva testamentti. Lakiosaperillisten testamenttausoikeutta on rajoitettu, mikä on tärkeää huomioida. Rintaperillisillä on oikeus tarvittaessa vaatia lakiosaansa, joka on puolet siitä määrästä, jonka perillinen saisi jäämistöstä lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaisesti. Tätä oikeutta ei voi evätä testamentin avulla. Testamentin tekijän on hyvä pitää mielessä, että testamenttia tulisi päivittää ajoittain, jotta se vastaisi hänen tahtoaan kyseisen ajankohdan tilanteeseen sopivasti. (Lakari & Engblom 2016, 30-34).

Perintöveroon voi vaikuttaa testamentilla, esimerkiksi perintöjärjestyksessä sukupolven yli voidaan hypätä, jonka seurauksena ohitetun sukupolven ei tarvitse suorittaa perintöveron maksua. Perintö voidaan myös jakaa useaan osaan, jolloin perintöveron alaraja otetaan kunkin osalta erikseen huomioon. (Lakari & Engblom 2016, 55).

4 Sukupolvenvaihdoksen verohuojennukset

Yrityksen sukupolvenvaihdoksen yhteydessä voidaan hyödyntää verohuojennuksia, jotka on suunniteltu kannustamaan yritystoiminnan jatkuvuutta ja helpottamaan omistuksen siirtymistä seuraavalle sukupolvelle. Verohuojennukset sujuvoittavat yritystoiminnan jatkuvuutta ja omistajuuden siirtoa. Nämä verohuojennukset tekevät sukupolvenvaihdoksesta taloudellisesti houkuttavan vaihtoehdon. Verohuojennuksia koskevat säädökset on erikseen määritelty sekä tulotta perintö- ja lahjaverotuksessa. Perintö- ja lahjaverolain sekä tuloverolain välillä huojennusten saamisen edellytykset eroavat jonkin verran toisistaan.

4.1 Verohuojennukset tuloverotuksessa

Tuloverotuksessa verohuojennukset koskevat luopujaa, sillä luopuja saa tuloja omaisuuden myynnistä. Sukupolvenvaihdoksen yhteydessä luopujalle merkityksellisin verohuojennus on osakkeiden verovapaa luovutusvoitto, joka tarkoittaa sitä, että omaisuuden myynnistä saatu voitto ei ole veronalaista tuloa. Tämä etu sisältää kuitenkin kriteereitä toteutuakseen. Luopujan täytyy luovuttaa osakkeita vähintään kymmenen prosentin omistusoikeuden edestä. Omaisuuden ostajan eli jatkajan on oltava luopujan lapsi, sisarus, puolisisarus tai rintaperillinen. Lisäksi luopujan tai henkilön, jolta hän on saanut osakkeet vastikkeettomasti, on täytynyt omistaa osakkeet vähintään kymmenen vuoden ajan. Jatkajan tulee myös pitää osakkeet hallussaan vähintään viiden vuoden ajan. Kaupasta joutuu maksamaan myyntivoittoveron jos jatkaja myy osakkeet ennen ajanjakson päättymistä. (Tuloverolaki 1535/1992 48.3 §).

4.2 Verohuojennukset lahjaverotuksessa

Sukupolvenvaihdoksen tapahtuessa vastikkeettomasti osakkeiden lahjoittamisen tai perinnön kautta, saajan on pääsääntöisesti suoritettava perintö- tai lahjaveron osakkeiden käypään arvoon perustuen. Perintö- ja lahjaveron perustana oleva arvo määräytyy sen mukaan, mikä omaisuuden arvo on verovelvollisuuden alkaessa. Yritysvarallisuuden sekä yhtiöosakkeiden, jotka oikeuttavat omistajuuteen, arvon laskennan tulee perustua tilinpäätökseen tai välitilinpäätöslaskelmaan, joka ajoittuu mahdollisimman lähelle verovelvollisuuden alkamisajankohtaa. Perintö- ja lahjaverolainsäädännössä esiintyy erityinen säännös, joka koskee sukupolvenvaihdosta, ja tämän mukaisesti tietyt ehdot täytyessä verotusta voidaan huojentaa eli vähentää maksettavan veron määrää. Jatkajan kohdalla suurimmat verohuojennukset tulee lahjaverotuksesta. Lahjaverojen

huojennuksia on kahta erilaista, osittainen ja täydellinen huojennus. (Immonen & Lindgren 2017, 145).

Osittainen huojennus tarkoittaa sitä, että lahjan arvo määritellään 40 prosenttiin sen käyvästä arvosta ja lahjaveroa sovelletaan tästä osuudesta. Osittaisen huojennuksen ehdot ovat, että lahjana tulee koko yritys tai osa siitä, jonka osuus on vähintään kymmenen prosenttia, ja lahjan saajan on jatkettava yritystoimintaa. Jatkamiseksi lasketaan myös yrityksen hallituksessa oleminen. Lahjaveron suhteellinen osa koko verosta tulee olla yli 850 euroa, jotta osittainen huojennus voidaan myöntää. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 55 §, Immonen & Lindgren 2017).

Täydellinen huojennus merkitsee sitä, että lahjaveron suorittamista ei vaadita ollenkaan. Täydellisen huojennuksen saaminen vaatii sen, että siirrettävänä oleva yritys tai vähintään kymmenen prosentin osuus siitä on luovutuksen kohteena. Jatkajan on henkilökohtaisesti jatkettava yritystoimintaa ja siihen riittää yrityksen hallituksessa oleminen. Lisäksi jatkajan on suoritettava kauppahinta, joka ylittää 50 prosenttia osakkeiden käyvästä arvosta. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 55 §, Immonen & Lindgren 2017).

5 Toimeksiantajan haastattelu

Tutkimuskohteena on sukupolvenvaihdoksen toteutus perheyrytyksessä, mahdollisimman alhaisilla veroseuraamuksilla. Tutkimuksen toimeksiantaja haluaa pysytellä nimettömänä. Tavoitteena on toteuttaa haastattelu yrityksen perustajan kanssa ja saada selville tietoa yrityksestä ja sen toiminnasta sekä ajatuksia sukupolvenvaihdokseen liittyen. Haastattelu on yksi yleisimmistä menetelmistä kvalitatiivisen eli laadullisen tiedon hankkimiseksi. Parhaaksi vaihtoehdoksi tutkimuksen tiedonkeruumenetelmäksi valikoitui haastattelu, koska sen avulla voidaan saada tietoa haastateltavan ajattelusta ja kokemuksista.

Tutkimuksessa käytettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään ja tulkitsemaan tutkimusilmiöitä, sen sijaan että se pyrkisi selittämään ne. Laadullinen tutkimus keskittyy käsittelemään todellisuuden ilmiöitä yleisellä tasolla, tutkimalla ja tarkkailemalla niitä empiirisen teorian puitteissa. (Pitkäranta 2014, 27.)

5.1 Haastattelukysymykset

Haastateltavana oli yrityksen perustaja, joka omistaa yrityksen kokonaisuudessaan. Haastattelu toteutettiin kasvotusten, jotta asioista voitaisiin keskustella laajemmin kuin yksinkertaisella kyselyllä. Haastattelukysymykset perustuvat yritykseen ja sen toimintaan sekä sukupolvenvaihdokseen. Seuraavaksi haastattelukysymykset.

- Milloin ja kenen kanssa perustit yrityksen?
- Mitkä olivat tarjoamanne palvelut silloin ja nyt?
- Mikä on roolisi yrityksessä?
- Millainen on yrityksen historia?
- Mitkä on yrityksen arvot?
- Ketä yrityksessä on töissä?
- Milloin sukupolvenvaihdos on suunniteltu tehtäväksi?

- Kuka on yrityksen jatkaja?
- Mikä asia sukupolvenvaihdoksessa mietityttää eniten?
- Aiotko olla yritystoiminnassa mukana sukupolvenvaihdoksen jälkeen?
- Mitä odotat yrityksen jatkajalta?

5.2 Toimeksiantajan esittely

Opinnäytetyön toimeksiantaja on vuonna 2007 perustettu rakennusalan yritys. Yritys on harjoittanut liiketoimintaa 16 vuoden ajan. Yrityksen perusti kaksi kaverusta, ajatuksena tarjota pelkästään lattiapinnoituksia asiakkaille. Muutaman vuoden jälkeen toinen perustajista osti yrityksen itselleen kokonaisuudessaan. Yritys on laajentanut toimintaansa erilaisiin remonteihin suuren kysynnän vuoksi ja toimii myös ison ruotsalaisen remontointiyrityksen franchising-yrittäjänä. Perustaja omistaa 100 prosenttia yrityksestä ja toimii myös hallituksen puheenjohtajana. Perustajan poika on ollut yrityksessä töissä vakituisesti vuodesta 2018 ja hän on toiminut viimeisen vuoden myös sen toimitusjohtajana. Perustajan suunnitelmissa on toteuttaa sukupolvenvaihdos pojallensa lähitulevaisuudessa, jotta hän voi jatkaa yrityksen toimintaa.

Yritys on mikroyritys eli se työllistää alle 10 henkilöä ja vuosittainen liikevaihto on alle 2 miljoonan rajan. (Tilastokeskus). Pääsääntöisesti yritys toteuttaa huoneistoremontteja ja lattiapinnoituksia sekä ohessa muita remontteja, kuten ulkomaalauksia. Yrityksellä on 300 m² varastotilat Tuusulassa, jossa sijaitsee myös toimistotilat. Yrityksen työntekijöinä on ainoastaan perustaja ja hänen poikansa, mutta yrityksellä on käytössään vakituisia aliurakoitsijoita tarpeen vaatiessa, jotka laskuttavat työstä omalla toiminimellä.

Yrityksen liikevaihto viime vuosina on vaihdellut 500 000 euron ja 130 000 euron välillä. Yrityksen liikevoitto on ollut positiivinen joka vuosi ja omavaraisuusaste on 97 prosenttia. Liikevoiton määrä on ollut noin kymmenen prosentin luokkaa liikevaihdosta. Yritys on hoitanut talousasiansa hyvin ja siihen on päästy pysymällä osaamisen vahvuusalueilla sekä ottamatta liikaa riskejä.

Yhtiö on perustettu työllistämään perustaja täysipäiväisesti, ilman suurempia kasvutavoitteita. Uuden toimitusjohtajan eli perustajan pojan myötä, yhtiö pyrkii tulevaisuudessa kasvattamaan kokoaan maltillisesti. Yrityksen keskeisimpinä arvoina on ollut laadukas rakentaminen sekä aikataulussa pysyminen, joka on usein heikkoa rakennusosalalla. Suuri osa yrityksen liikevaihdosta

koostuu pitkäaikaisista yritysasiakkaista, mutta suunnitelmana on siirtyä tarjoamaan palveluita myös yksityisille asiakkaille enemmän.

Sukupolvenvaihdos on suunniteltu toteutettavaksi yrityksessä seuraavan kymmenen vuoden sisällä. Nykyinen omistaja aikoo olla yrityksen toiminnassa mukana myös sukupolvenvaihdoksen jälkeen, ainakin neuvonantajana. Omistajan toiveena on toteuttaa sukupolvenvaihdos mahdollisimman vähäisillä kustannuksilla niin luopujan kuin jatkajan osalta. Tulevaisuudessa omistaja toivoo jatkajan eli hänen poikansa pitävän yrityksen arvoista ja lupauksista kiinni sekä kasvattavan yrityksen toimintaa.

6 Opas sukupolvenvaihdoksen valmistautumiseen

Menestyksellä sukupolvenvaihdos edellyttää huolellista ja pitkäjänteistä suunnittelua. Prosessin pohdinta ja suunnittelu kannattaa aloittaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jopa monia vuosia ennen omistajuuden tai toiminnallisten tehtävien siirtämisen aloittamista.

Sukupolvenvaihdos sisältää yrityksen operatiivisten tehtävien järjestelyn ja perheen organisoimisen sekä huomattavia taloudellisia kysymyksiä. Omistajanvaihdoksessa tavoitellaan usein optimaalista taloudellista lopputulosta. Tarkkaan harkittu ja hyvin suunniteltu prosessi mahdollistaa sen, että omistajuuden siirto ei aiheuta luopujalle tai jatkajalle suhteettoman suurta taloudellista rasitusta. Teknisten yksityiskohtien selvittäminen vaatii myös riittävän ajan, sillä niiden huomiotta jättäminen voi johtaa lisäkustannuksiin. Yleisesti ottaen, mitä nopeammin sukupolvenvaihdosprosessi toteutetaan, sitä suuremmaksi taloudellinen taakka osapuolille saattaa nousta.

Yksikään sukupolvenvaihdos ei ole identtinen toisen kanssa, jonka takia pitkän aikavälin strategian muodostaminen vaatii perheeltä panostusta ja omistautumista prosessiin. Tämän oppaan tarkoituksena on antaa tukea ja ohjeistusta sukupolvenvaihdoksen suunnitteluun. Oppaassa pureudutaan omistajuuden siirron teknisiin yksityiskohtiin ja tarjotaan käytännön neuvoja ja vinkkejä taloudellisten, oikeudellisten ja verotukseen liittyvien kysymysten ratkaisemiseen.

6.1 Nykytila ja tavoitteet

Sukupolvenvaihdoksen suunnittelun alussa tulee tehdä perusteellinen analyysi nykytilanteesta. Tämän lisäksi on tärkeää määrittää tulevaisuuden tavoitteet, sillä näiden avulla voidaan luoda järjestelmällinen suunnitelma, joka ohjaa kohti toivottua lopputulemaa.

Joissakin perheyriyksissä nykytilanne sekä tulevaisuuden tavoitteet ovat selkeästi määriteltyjä ja valmiiksi, kuitenkin monissa yrityksissä näin ei ole. Perheyriykset ovat monesti erilaisia ja niiden toimintatavat voivat vaihdella suuresti, siksi joskus voi olla haastavaa saavuttaa yhteistä näkemystä asioihin. Tämän vuoksi on suositeltavaa palkata kokenut asiantuntija, jolla on laaja kokemus samankaltaisten tilanteiden ratkaisemisesta erilaisissa perheyriyksissä. Asiantuntijan ollessa ulkopuolinen, hän uskaltaa tuoda esiin myös vaikeampiakin puheenaiheita. Asiantuntija auttaa pääsemään yhteisymmärrykseen asioista kuten tulevaisuuden omistusrakenne ja omistusosuuksien suuruudet.

Sukupolvenvaihdoksen aikataulutus on tärkeä osa prosessia. Tavoiteltu päämäärä voi olla esimerkiksi yrityksen omistajuuden siirtäminen jatkajalle viiden vuoden kuluessa. Vaihtoehtoisesti

voidaan suunnitella vaiheittaista sukupolvenvaihdoksen toteutusta, jossa aluksi siirretään esimerkiksi 20 prosenttia yrityksen omistuksesta jatkajalle ja lopulta siirtää yrityksen omistus kokonaisuudessaan myöhemmässä vaiheessa. Tämä voi olla tehokas keino sitouttaa heidät tiiviimmin yrityksen toimintaan mukaan. On kuitenkin suositeltavaa laatia suunnitelma prosessin loppuun saattamiseksi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, vaikka sukupolvenvaihdos toteutettaisiinkin asteittain. Tämä varmistaa, että koko prosessi etenee suunnitellusti ja haluttuun lopputulokseen pääseminen voidaan taata.

Yrityksessä, jossa sukupolvenvaihdos on tapahtumassa, täytyy pohtia luopujan ja jatkajan tavoitteiden lisäksi yrityksen tulevaisuutta, kuten aikooko yritys jatkaa toimintaansa samalla tavalla vai onko suunnitelmissa esimerkiksi laajentaa toimintaa. On tärkeää miettiä myös, millaisilla strategioilla ja toimenpiteillä yrityksen toiminnan jatkuvuus varmistetaan sukupolvenvaihdoksen aikana ja sen jälkeen. Yrityksen kannattavuuden ja taloudellisen tilanteen tarkastaminen on tärkeä osa sukupolvenvaihdoksen suunnitteluprosessia. Näin varmistetaan, että jatkaja saa käsiinsä yrityksen, joka on vahva ja valmis tulevaisuutta varten.

6.2 Omistajastrategia

Yrityksen luopujan ja jatkajan kannattaa suunnitella kattava omistajastrategia, jotta voidaan taata omistajuuden siirtymisen toteutuminen suunnitellulla tavalla ja tavoitellussa aikataulussa. Omistajastrategian luomisen yhteydessä on erityisen tärkeää suurissa perhey yrityksissä, joissa omistajia on useampia. Tässä yhteydessä tulisi sopia ja dokumentoida yrityshallinnon ja perhehallinnon rakenteet, perhey yrityksen pehmeät arvot sekä operatiivisten roolien jaon periaatteet.

Sukupolvenvaihdosta suunnitellessa kannattaa käsitellä liiketoiminnan tulevaisuutta, omistajuutta ja varallisuutta koskevia kysymyksiä perheenjäsenten kanssa. Kyseisistä asioista keskustelu auttaa määrittämään parhaiten soveltuvan sukupolvenvaihdoksen toteutustavan kunkin perhey yrityksen yksilöllisiin tarpeisiin. Keskustelu voi sisältää esimerkiksi yrityksen liiketoiminnan tulevaisuuden näkymien pohdinnan sekä omistajuuden mahdolliset muutokset ja sen vaikutukset yrityksen varallisuuteen. Tämän keskustelun avulla voidaan löytää sopivimmat vaihtoehdot sukupolvenvaihdoksen toteutukselle, joka vastaa parhaiten tietyn yrityksen ja sen omistajien tavoitteita.

Kuva 3. Omistajastrategia (PwC)

6.2.1 Omistajuus

Perheyriyksessä voi olla useampi potentiaalinen jatkaja yritykselle ja sen takia onkin todella tärkeää kartoittaa yksityiskohtaisesti perheenjäsenten osaamisalueet, kiinnostuksen kohteet sekä heikkoudet. Henkilökohtaisella tasolla suoritettava analyysi mahdollistaa jokaisen mahdollisen jatkajan tilanteen ja osaamisalueiden tarkan selvittämisen. Tämä prosessi voi auttaa päättämään kunkin perheenjäsenen tulevan roolin valinnassa yrityksessä. Usein yrityksestä luopuva jää kuitenkin yritykseen toiminnalliseksi johtajaksi, vaikka omistajuus siirtyy jo jatkajalle. Tutkimuksen suorittamiseen on käytettävissä erilaisia malleja, kuten osaamiskartoitus, jonka voi tarvittaessa toteuttaa ulkopuolisen asiantuntijan avustuksella. Tämä lisää objektiivisuutta ja antaa usein arvokasta näkökulmaa, jonka avulla voidaan hahmotella perheenjäsenten panos yrityksen tulevaisuuteen.

Suunnitteluvaiheessa tulisi myös päättää, kuinka yrityksen omistajuus siirretään tulevalle jatkajalle. Yrityksestä luopuva tekee lopullisen päätöksen siitä, kuinka paljon omistajuutta tai päätösvaltaa hän haluaa siirtää eteenpäin. Omistajuuden siirtämiseen vaikuttavat merkittävästi myös taloudelliset tekijät, kuten veroseuraamukset, kuinka omistuksen siirto tulisi toteuttaa ja millaisella aikataululla. Prosessissa tulee esiin kaksi keskeistä asiaa, jotka vaativat selvitystä: kenelle ja kuinka paljon omistajuutta siirretään, sekä mikä on paras toteutustapa omistajuuden siirtämiseen.

Kysymyksien monimutkaisuuksien vuoksi on suositeltavaa palkata asiantuntija auttamaan jo suunnitteluvaiheessa, jotta voidaan varmistaa yrityksen liiketoiminnan jatkuvuus ja siirtymäprosessin sujuvuus.

6.2.2 Varallisuus

Arvioidessa nykytilannetta on tärkeää ottaa huomioon, mihin perheen varallisuus on kiinnitetty ja miten se on jaettu. Perheen sisällä kannattaa miettiä, kuinka luopujan taloudellinen tilanne turvataan tulevaisuudessa. Luopujan varallisuus on useasti sidottuna yritykseen, kun taas toisinaan luopujalla voi olla merkittävää varallisuutta myös muualla. Sukupolvenvaihdoksesta useasti koituu veroseuraamuksia jatkajalle, ja näihin seuraamuksiin tulee olla hyvin varautunut.

On tärkeää, että sukupolvenvaihdos toteutetaan siten, että jatkaja selviää verojen maksusta, kun niiden aika koittaa. Tämä edellyttää yksityiskohtaista suunnittelua etukäteen ja eri tekijöiden huomioon ottamista, kuten eri verotukselliset seuraamukset ja muut taloudelliset tekijät. Tämä auttaa varmistamaan, että omistajuuden siirto auttaa yrityksen pitkän aikavälin menestyksessä, sekä suojaa luopujan ja jatkajan taloudellisia etuja.

Yksi merkittävä kysymys on jatkajan kyky rahoittaa omistuksen siirto. On tärkeää ottaa huomioon, onko luopujalla tarve lisätulojen saamiseen sukupolvenvaihdoksen jälkeen. Kannattaa myös harkita, tarvitseeko varallisuutta aloittaa keräämään huomattavasti ennen sukupolvenvaihdosta.

6.3 Yrityksen arvonmääritys

Yrityksen arvonmääritys on yleensä ensimmäinen vaihe, kun aloitetaan tutkimaan soveltuvimpaa menetelmää sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen. Arvo määritetään, jotta saadaan laskettua veroseuraamuksien määrä yrityksen omistajanvaihdoksesta, niin luopujalle kuin jatkajalle. Arvonmääritykseen on suositeltavaa ottaa mukaan erikoistunut asiantuntija, jotta voidaan saavuttaa mahdollisimman tarkka kuva maksettaviksi tulevien verojen kokonaismäärästä. Asiantuntijoilla on usein ideoita, joilla voidaan mahdollisesti lieventää veroseuraamuksien määrää.

Arvonmääritysmenetelmänä käytetään usein Verohallinnon ohjeistuksia, jos yritykselle ei ole määritelty markkinahintaa eikä osakkeilla ole käyty ennen kauppaa. Yleensä yrityksen arvonmääritys tehdään yrityksen substanssiarvon ja tuottoarvon perusteella. Riippumatta yrityksen arvonmäärittämiseen käytetystä menetelmästä, verotuksessa yrityksen minimiarvoksi katsotaan substanssiarvon perusteella lasketun arvon suurin summa. (Sijoittaja.)

Substanssiarvo on verotuksen kannalta minimiarvo yrityksellä. Substanssiarvo ilmaisee yrityksen velattoman varallisuuden kokonaismäärän. Substanssiarvon laskeminen on yksinkertaista, yrityksen velat vähennetään sen varoista ja lopputuloksena on substanssiarvo. Mikäli substanssiarvo on yhtä suuri tai suurempi kuin tuottoarvo, verotuksessa määritetään yhtiön käypä arvo substanssiarvoksi. (Yrittäjät.) Mikäli yrityksen velkojen kokonaismäärä ylittää sen varat, yrityksen substanssiarvo määritetään nolllaksi, ja varat ylittävien velkojen summa katsotaan pienentäväksi tekijäksi, kun lasketaan yrityksen käypää arvoa. (Sijoittaja.)

Yrityksen arvon määrittäminen kaava – substanssiarvo

Substanssiarvo = varat - velat

Tämä yrityksen substanssiarvo esimerkki sisältää edellisen esimerkkiyrityksen luvut, jossa taseen loppusumma oli 1 000 000 e ja velkaa 400 000 e.

Yrityksen substanssiarvo on tällä yrityksen arvon määrittämis kaavalla **600 000 e**.

Kuva 4. Substanssiarvon laskeminen (CapitalBox)

Yrityskaupoissa substanssiarvo on monesti monimutkaisempi, kuin aiemmassa esimerkissä.

Taseessa ilmoitetut omaisuuserät edustavat verotuksellisia arvoja, jotka eivät välttämättä vastaa niiden markkina-arvoja. Tämä vaatii mahdollisia oikaisutoimenpiteitä, ja ensimmäisenä on määritettävä kaupan kohteena olevien omaisuuserien, kuten kiinteistöjen, kaluston, tarvikkeiden ja sijoitusten käypä arvo eli markkina-arvo. (Yrittäjät.)

Käypä arvo viittaa omaisuuden ennakoituun luovutushintaan, esimerkiksi siihen hintaan, jolla tuntematon ostaja suostuisi ostamaan, vaikkapa 15 vuotta sitten hankitun teollisuusimurin. Yleisesti ottaen uuden hyödykkeen arvo on suurempi kuin käytetyn, mutta se voi olla myös toisinpäin esimerkiksi kiinteistöissä. Kiinteistö voi olla kirjanpidossa arvoltaan 100 000 euroa, mutta sen käypä arvo onkin saattanut nousta 300 000 euroon. Substanssiarvon määrittäminen on siis huolellisuutta vaativa tehtävä. (Yrittäjät.)

Liiketoimintakaupassa tyypillisesti lasketaan yrityksen tulevaisuuden tuottoarvo. Tuottoarvon määrittäminen verotuksessa perustuu yrityksen aikaisempien vuosien tuloksiin ja tuottovaatimukseen. Yrityksen tuottoarvon tarkoitus on ennustaa tulevaisuuden tuottoja. Tuottoarvo lasketaan yrityksen aikaisempien tuottojen ja tulosennusteen perusteella. Nämä tulojen ennusteet perustuvat yritysjohdon tekemiin markkina- ja toimialakohtaisiin analyyseihin, tilinpäätöstietoihin sekä budjetteihin. Yleisellä tasolla näitä työkaluja käytetään yrityksen kassavirtojen ennustamiseen. Tuottoarvon päämääränä on arvioida yrityksen tulevia tuottoja omistajuuden siirtymisen jälkeen. (CapitalBox.)

Yrityksen arvon määrittäminen kaava – tuottoarvo

$$A = T / i$$

A = tuottoarvo

T = nettotuotot, nettotuottojen keskiarvot tai muut vastaavat luvut

i = tuottovaatimus

Tämä yrityksen tuottoarvo esimerkki sisältää kuvitteellisen esimerkkiyrityksen, jonka taseen loppusumma on 1 000 000 e ja velkaa 400 000 e.

Yhtiön viimeisen kolmen vuoden nettotuottojen keskiarvo: $(55\ 000 + 85\ 000 + 65\ 000) / 3 = 68\ 333$ ja tuottovaatimuksena osake- ja henkilöyhtiöissä usein käytetty 15 %.

Yrityksen tuottoarvo on $68\ 333 / 0,15 = 455\ 553$ e

Kuva 5. Tuottoarvon laskeminen (CapitalBox)

Tulevaisuuden tuottojen kokonaismäärän laskeminen, joka kattaa määritellyn ajanjakson ja käsittää tuottojen todennäköisen suuruuden, riippuu useista tekijöistä. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi yrityksen ominaisuudet, toimiala ja mahdollisen rahoituksen ehdot. Koska liiketoiminnan ostaja hankkii pääosin potentiaalisia tulevia tuottoja, yrityskaupassa määritellään yrityksen arvo perustuen ennakoituun tulevaisuuden tuottavuuteen. Mahdollisimman tarkan arvion saavuttamiseksi, on välttämätöntä tehdä oikasuja eli korjauksia tuloslaskelmiin, jotka voivat huonontaa tai parantaa tulosta. Tässä prosessissa asiantuntijan tarjoama apu on ensisijaisen tärkeää. (Yrittäjät.)

Yrityksen käypä arvo tarkoittaa sitä arvoa, joka yrityksellä on nykyhetkenä. Esimerkiksi 20 vuotta sitten ostetun yrityksen arvo voi olla noussut tai laskenut todella paljon, joka tarkoittaa sitä, että kauppahinta saattaa olla ihan eri kuin aiemmassa ostotilanteessa. Yrityksen käypä arvo määritetään siten, että lasketaan yrityksen tuottoarvon ja substanssiarvon keskiarvo. (CapitalBox.)

Yrityksen substanssiarvon ollessa suurempi kuin tuottoarvon, niin substanssiarvoa pidetään yrityksen käypänä arvona. Substanssiarvon ollessa pienempi kuin tuottoarvo, niin lasketaan arvojen keskiarvo, jota pidetään yrityksen käypänä arvona. (CapitalBox.)

Yrityksen arvon määrittäminen kaava – käypä arvo

Tästä näet miten yrityksen käyvän arvon määrittäminen edellisen esimerkkiyhtiön kohdalla toimii.

Yrityksen tuottoarvo = 455 553 e

Yrityksen substanssiarvo = 600 000 e

Näin ollen yrityksen käypä arvo on $(455\,553 + 600\,000) / 2 = 527\,776$ e

Kuva 6. Käyvän arvon laskeminen (CapitalBox)

Tavallisesti taloudellisesti kannattavan ja vakavasti perustetun yrityksen substanssiarvo on tuottoarvoa pienempi. Tällaisissa yrityskaupoissa ostaja hankkii yrityksen tulevaisuuden tuottojen lisäksi myös tarvittavan omaisuuden niiden saavuttamiseksi. (CapitalBox.)

6.4 Tekninen toteutus

Nykytilanteen arvioinnin ja aikataulutuksen sekä yrityksen arvon määrittämisen jälkeen alkaa olla ajankohtaista selvittää tehokkaimmat toteutustavat sukupolvenvaihdoksen toteuttamista varten ja rakentaa yksityiskohtainen toimintasuunnitelma toteutustavasta riippuen. Sukupolvenvaihdoksen tekniset kysymykset, kuten verotukselliset ja juridiset asiat edellyttävät erityistä asiantuntemusta.

Sukupolvenvaihdokseen on monia eri toteutustapoja. Sen voi toteuttaa kauppana, lahjanluonteisena kauppana, lahjana tai perinnön kautta. Sukupolvenvaihdoksen toteutustavan valitsemisessa on kaksi keskeistä asiaa, veroseuraamuksien määrä sekä tavoiteltu lopputulos. Esimerkiksi kauppa on luopujalle taloudellisesti hyödyllisempi, sillä hän saa vastikkeen myymistään osakkeista, kun taas lahja on jatkajalle paras vaihtoehto, sillä hän voi saada yrityksen käytännössä ilmaiseksi. On huomioitavaa, että jatkajan tulee kuitenkin maksaa lahjaverot jos näin tapahtuu. Veroseuraamukset kannattaa selvittää etukäteen kaikille potentiaalisille toteutustavoille, jotta voidaan miettiä paras ratkaisu juuri tiettyyn sukupolvenvaihdokseen.

Arvioidessa optimaalisinta menettelytapaa, on välttämätöntä ottaa huomioon, mikä on luopuvan omistajan tulojen tarve omistajuuden luovuttamisen jälkeisenä aikana sekä vastaavasti, miten jatkaja rahoittaa omistuksen siirron tai siihen liittyvät verotukselliset seuraamukset. Toteutustapaan voi vaikuttaa myös se, että jos luopujalla on useampi lapsi, mutta yrityksen osakkeet siirretään pääosin vain yhdelle lapselle, niin muilla sisaruksilla voi perinnönjaossa olla oikeudellisia vaatimuksia, jotka kannattaa ottaa huomioon päätöstä tehtäessä.

Ei ole harvinaista, että perheyriksen osakkeiden omistajuuden siirtämisprosessi tuo mukanaan monimutkaisia haasteita, jotka voivat kattaa sekä perheen sisäiset että verotukselliset kysymykset. Tämän takia toteutustavan valitsemisessa on ehdottoman tärkeää ottaa huomioon kaikki mahdolliset tekijät, jotka voivat vaikuttaa päätökseen ja sen pitkäaikaisiin seurauksiin. Kattava ennakointi ja strateginen suunnittelu ovat keskeisiä tekijöitä, jotta voidaan varmistaa tulevien haasteiden tehokas hallinta ja omistajuuden siirron menestyksenkäs toteutus.

Siirron toteutus täytyy välillä tehdä juuri tiettyyn tapaan, jotta haluttu lopputulos voidaan taata. Esimerkiksi, perintö- ja lahjaverolainsäädännössä on sisällytetty erityinen sukupolvenvaihdoshuojennus, joka pienentää yrityksen osakkeista perimisen tai lahjoittamisen yhteydessä maksettavan veron määrää. Yrityksen omistusta tulee siirtää vähintään kymmenen prosenttia kullekin vastaanottajalle, jotta tämä huojennus voidaan hyödyntää. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940.)

6.4.1 Perintöoikeudelliset kysymykset

Yrityksen jatkajan ollessa yksi luopujan lapsista, voidaan yrityksen omistusoikeuksia jakaa sisarusten kesken. Tällöin jakamisstrategia suunnitellaan niin, että se vastaa parhaiten vaaditun lopputuloksen saavuttamista. Esimerkiksi yksi lapsista voi saada koko yritysvarallisuuden, tai kaikille lapsille voidaan myöntää samansuuruinen omistusosuus yrityksestä.

On tärkeää ottaa huomioon myös perintöoikeus, jos omistusosuudet jaetaan epätasaisesti lapsien kesken. Perintöoikeudessa on säädetty lasten tasavertaisesta kohtelusta, jonka vuoksi on yleistä, että sisaruksille annetaan jonkinlainen kompensatio. Tämä kompensatio voi olla esimerkiksi yritysvarallisuuden ulkopuolelta jokin asia, kuten asunto tai muuta varallisuutta, jonka he saavat tasavertaisen kohtelun nimissä. Sukupolvenvaihdoksessa on otettava huomioon, että rintaperillisillä on oikeus saada heille määrätty lakiosa. Jos sukupolvenvaihdos toteutetaan lahjana tai lahjanluonteisena kauppana lapselle, on tärkeää arvioida, katsotaanko lahja ennakkoperinnöksi tai voidaanko myöhemmin katsoa, että kyseessä on suosiolahja. Nämä arvioinnit ovat kriittisiä varmistamaan oikeudenmukaisuus ja välttämään myöhempiä perintöoikeudellisiä kiistoja. (Perintökaari 40/1965.)

6.4.2 Kulujen rahoitus

Olipa kyseessä yrityksen myynti tai osakkeiden lahjoitus, jatkajalle syntyy taloudellisia rasitteita kauppahinnasta tai ainakin veroseuraamusten takia. Usein yrityksellä on merkittävää omaisuutta, joka lisää yrityksen kauppahintaa ja se voi tehdä sukupolvenvaihdoksesta taloudellisesti haastavan toimenpiteen jatkajalle. Asiantuntijan avulla voidaan kuitenkin tutkia mahdollisuuksia yrityksen arvon alentamiseen, jolla voidaan puolestaan pienentää verotuksellisia seurauksia.

Yksi tapa tämän saavuttamiseksi on yritysjärjestelyiden tarkasteleminen, kuten hallintayhtiön perustaminen. Tämä tapa mahdollistaa potentiaalisesti yrityksen arvon alentamisen siirtämällä osa varallisuudesta erilliseen hallintayhtiöön, joka omistaa varsinaisen liiketoimintayhtiön osakkeet. Toinen keino on yritykseen kertyneen varallisuuden, kuten kiinteistö- tai sijoitusomaisuuden, erottaminen liiketoiminnan varallisuudesta. Tämä voi johtaa yrityksen nettovarallisuuden alenemiseen, mikä voi puolestaan alentaa mahdollisia veroseuraamuksia sukupolvenvaihdoksen yhteydessä.

Perheen sisällä osakkeita voidaan luovuttaa lahjana. Tällöin on kuitenkin tarpeen miettiä rahoitusmahdollisuudet lahjaverojen kattamiseksi. Toisaalta, jos siirto suoritetaan kauppana, jolloin jatkaja maksaa osakkeista, on tarpeen miettiä keinoja kauppahinnan rahoittamiseksi. Yhtiön varojen käyttö osinkojen nostamisen kautta pitkän aikavälin kuluessa on suosittu strategia kattamaan veroista ja siirtokustannuksista aiheutuvia kuluja. Joskus kuitenkin tarkastellaan myös muita rahoitusvaihtoehtoja, kuten pankkilainaa.

Lisäksi sukupolvenvaihdoksen huojennuksen mahdollinen soveltaminen lahjaan usein helpottaa myös verojen rahoittamista, koska sillä saa verolle mahdollisesti jopa kymmenen vuoden korottoman maksuajan. Tämä tarjoaa jatkajalle merkittävää joustavuutta ja taloudellista liikkumavaraa osakkeiden siirron yhteydessä.

6.4.3 Ennakkopäätös veroseuraamuksiin

Osakkeiden siirtoon liittyvät mahdolliset veroseuraamukset saattavat olla todella merkittäviä, mikä korostaa toimenpiteen taloudellista merkitystä. On ehdottomasti suositeltavaa, ettei omistajuutta siirretä etukäteen, ennen päätöstä Verohallinnolta, koska muuten ei osata varautua ajoissa suoritettavien verojen määriin.

Kun on kartoitettu optimaalisimmat menettelytavat sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseksi, on suositeltavaa hakea näistä vaihtoehdoista ennakkoratkaisuja verojen määrään Verohallinnolta.

Tämä auttaa osapuolia välttämään mahdolliset odottamattomat verot, jotka saattavat vaikuttaa olennaisesti osapuolten taloudellisiin olosuhteisiin.

Kannattaa varautua siihen, että useita kuukausia kuluu ennen kuin sitova ennakkoratkaisu on saatavilla. Näin ollen, on suotavaa hakea ennakkoratkaisua vähintään puoli vuotta ennen suunniteltua osakkeiden luovutusta. Kun analyysi on suoritettu yhdessä alan asiantuntijan kanssa, ennakkoratkaisut tuottavat harvemmin yllätyksiä. Monimutkaisissa järjestelyissä on olennaista varata riittävästi aikaa, jotta tarpeelliset korjaavat toimenpiteet on mahdollista toteuttaa tarpeen vaatiessa.

6.4.4 Osakassopimus

Sukupolvenvaihdoksen tapahtuessa yrityksen omistajien määrä usein lisääntyy ja omistajuus voi siirtyä kaukaisemmillekin sukulaisille, tilanteesta riippuen. Tällöin yhtiön ja sen omistajuutta koskevat päätökset eivät tavallisesti ole enää yksinomaan saman ydinperheen sisäisiä päätöksiä. Tämän takia olisi hyvä, että yrityksen osakkeenomistajat laativat kirjallisen osakassopimuksen, joka sisältää yksiselitteiset pelisäännöt yrityksen suhteen osakkaiden välillä. (Yrityspörssi.)

Osakassopimuksessa voi olla rajoituksia esimerkiksi siitä, kuka on oikeutettu omistamaan yrityksen osakkeita. Osakassopimuksessa myös tyypillisesti sovitaan esimerkiksi yhtiön strategisista suuntaviivoista, yhtiön toimielinten rakenteesta ja työnjaosta sekä vastuun jakautumisesta näiden kesken. Ilman selkeätä ja kattavaa osakassopimusta, saattaa yhtiö päätyä huonoon tilanteeseen, jossa päätöksenteko halvaantuu. (Yrityspörssi.)

Osakassopimuksen laatimiseen paras aika on silloin, kun osakkaat ovat päässyt asioista, kuten omistajuudesta selvyteen keskenään. Osakassopimuksen allekirjoittaminen nimittäin vaatii, että jokainen allekirjoittava osakas hyväksyy erikseen jokaisen kohdan sopimuksessa. Välillä osakkaiden välisen yhteisymmärryksen saavuttaminen voi edellyttää syvällisempiä keskusteluita ja neuvotteluita heidän välillään. Mikäli tarvetta ilmenee, nämä keskustelut voidaan suorittaa asiantuntijan ohjauksessa erillisissä tapaamisissa, joissa erilaisia vaihtoehtoja voidaan arvioida ja tutkia tarkemmin.

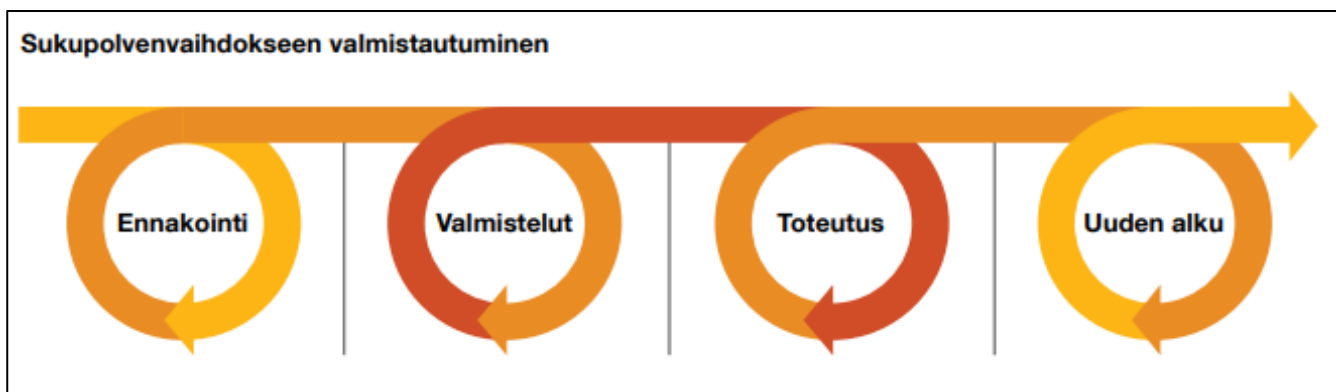
Yrityksellä saattaa olla jo ennestään tehtynä osakassopimus, mutta sopimus täytyy tarkastaa ja arvioida huolellisesti, kun sukupolvenvaihdos tulee ajankohtaiseksi. Tämä johtuu siitä, että muuttuva omistus pohja ja sen mukanaan tuomat uudet määräysvaltasuhteet yhtiön sisällä luo usein tarpeen tehdä päivityksiä ja mahdollisesti laajempia muutoksia osakassopimukseen.

6.5 Johtopäätökset

Ammattilaisen apuun on suositeltavaa kääntyä heti, kun sukupolvenvaihdosta aletaan miettimään. Tällainen alan ammattilainen on korvaamaton apu niin omistajanvaihdoksen tavoitteiden kartoittamisessa, yhteisen päätöksenteon tukemisessa kuin myös monimutkaisten lainsäädännöllisten yksityiskohtien hahmottamisessa. Asiantuntijat tarjoaa merkittävää tukea sukupolvenvaihdoksen valmisteluvaiheessa, sillä valmistelu vaatii erilaisten asioiden selvittämistä ja dokumenttien laatimisia. Tällaisia asiakirjoja ovat esimerkiksi osakeomistuksen siirtoa käsittelevät dokumentit, osakassopimus, mahdollinen yhtiöjärjestyksen muokkaaminen, testamentti sekä tarpeen mukaan ennakkollisia yritysjärjestelyjä käsittelevät dokumentit.

Omistajanvaihdosta käytännössä päästään toteuttamaan vasta sitten, kun kaikki oppaassa esitellyt valmistelevat toimet on saatu päätökseen. Ennen omistuksien ja vallan siirtämistä tulee saada hyväksytty ennakkoratkaisu Verohallinnolta, strategisen suunnitelman tulee olla luotuna ja omistajanvaihdoksen toteutustapa tulee olla valittu. Vasta niiden jälkeen voi alkaa konkreettisiin toimiin.

Sukupolvenvaihdoksen alusta loppuun toteuttaminen vaatii yleisesti ottaen useiden vuosien ajanjakson. Suunnitelmassa täytyy pysyä, sillä Verohallinnolta haettu ennakkoratkaisukin on sitova, vain jos sukupolvenvaihdos toteutuu hakemuksen mukaisesti. On tärkeää muistaa, että ennakkoratkaisu saattaa olla voimassa vain tiettyyn määriteltyyn ajankohtaan asti.

Kuva 7. Sukupolvenvaihdoksen vaiheet (PwC)

7 Pohdinta

Sukupolvenvaihdosta käsittelevän opinnäytetyön tuottaminen on opettanut minulle todella paljon sukupolvenvaihdoksesta, kuten siihen valmistautumisesta, verotuksesta, toteutustavoista ja muista järjestelyyn liittyvistä asioista. Opinnäytetyöni tuloksena on opas sukupolvenvaihdoksen valmistautumiseen. Mielestäni opas keskittyy todella tärkeään aiheeseen, joka usein jää ilman huomiota, vaikka nimenomaan valmistautuminen on kriittisin tekijä onnistuneessa sukupolvenvaihdoksessa. Opinnäytetyö ei sisällä kaikkea mahdollista mitä sukupolvenvaihdoksesta voi tietää tai tulee ottaa huomioon, mutta siihen on kerätty asioita, joita kannattaa tutkia. Ammatillaisen apu on tarpeellista sukupolvenvaihdoksessa, sillä se on hyvin monimutkainen ja monimuotoinen prosessi.

Opinnäytetyö toteutettiin rakennusalan perheyriykselle, jossa sukupolvenvaihdosta suunnitellaan toteutettavaksi 5-10 vuoden päästä. Koin, että toimeksiantajan yrityksen arvonmääritys, tarkkojen veroseuraamusten määrä tai käytännön ohjeet sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen ei ollut relevantteja tässä opinnäytetyössä. Syy tähän on se, että yritys toteuttaa sukupolvenvaihdoksen vasta vuosien päästä, joten yrityksen arvo ja sen mukana veroseuraamusten määrätkin tulevat vielä muuttumaan. Yritys aikoo aloittaa sukupolvenvaihdokseen valmistautumisen lähiaikoina, joten opas siihen oli mielestäni tarpeellinen.

Tietoa aiheeseen liittyen löytyi hyvin, mutta kirjallisuus oli hieman rajoittunut, jonka takia monissa kappaleissa on käytetty samaa lähdettä. Kirjallisuuden lisäksi apunani oli eri verkkosivut, Verohallinto sekä lainsäädäntö. Valitsin lähteet kriittisesti ja vertailin tekstejä sekä laskuja monista eri lähteistä, jotta pystyin varmistumaan tietojen oikeellisuudesta.

Opinnäytetyöni aihe on mielestä hyvin ajankohtainen ja tarpeellinen, sillä monissa perheyriyksissä sukupolvenvaihdos tulee vastaan lähivuosina. Useimmat yrittäjät kokevat sukupolvenvaihdoksen haasteelliseksi ja monimutkaiseksi. Tämän tuotoksen avulla toimeksiantajani sekä muut asiasta kiinnostuneet saavat sukupolvenvaihdoksesta ja siihen valmistautumisesta paremman käsityksen. Keskityin opinnäytetyössäni kaikista tärkeimpiin aiheisiin ja sen pitäisi antaa hyvät mahdollisuudet lukijalle etsimään myös itse tietoa aiheesta.

Tekemässäni oppaassa tieto on rajattu siten, että lukija saa yleiskuvan sukupolvenvaihdokseen valmistautumisesta. Yksityiskohtiin pureutuminen, kuten osakassopimukseen pureutuminen olisi ollut niin laajaa, että siitä voisi tehdä opinnäytetyön itsessään. Yleiskuva valmistautumisesta oli mielestäni paras vaihtoehto kyseiselle toimeksiantajalle, sillä ammatillaisen apu on kuitenkin tarpeellinen sukupolvenvaihdoksessa, opinnäytetyöstä riippumatta. Opinnäytetyötä on mahdollista

jatkojalostaa lisäämällä muitakin sukupolvenvaihdosta koskevia aiheita, sekä pureutumalla aiheiden yksityiskohtiin ja käytännön toteutukseen syvemmin.

Opinnäytetyön luotettavuus on korkea, sillä lähteet ovat tunnettuja ja tarkkaan valittuja. Kaikki aineisto on varmistettu useamman lähteen kanssa ristiin, jotta voidaan olla varmoja tietojen oikeellisuudesta. Työn alussa vaikeinta oli miettiä, mistä lähteä liikkeelle, sillä tietoa ja tekstiä aiheesta löytyy niin kattavasti. Haastavaa oli myöskin miettiä, mitä aiheita joudutaan karsimaan ja mihin työ täytyy rajata, jotta siitä saa jotakin irti.

Lähteet

CapitalBox. 2022. Yrityksen arvon määrittäminen. Luettavissa:

<https://www.capitalbox.fi/blog/yrityksen-arvon-maarittaminen>. Luettu: 17.5.2023.

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2015. Perheyritysbarometri. Luettavissa: https://ek.fi/wp-content/uploads/Perheyritysbarometri_2015-3.pdf. Luettu: 5.4.2023.

Immonen, R. & Lindgren, J. 2017. Onnistunut sukupolvenvaihdos. Talentum Media. Helsinki. Luettu: 4.4.2023

Lakari, T. & Engblom, A. 2016. Käytännön sukupolvenvaihdos – Yritysrakenteet ja verotus. Helsinki: ST-Akatemia Oy.

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.

Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378.

Perintökaari 5.2.1965/40.

Pitkäranta, A. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä - Työkirja ammattikorkeakouluun. e-Oppi. Helsinki: Luettu 4.4.2023

PwC. Omistajastrategia. Luettavissa:

<https://www.pwc.fi/fi/yrityksesi/perheyritys/omistajastrategia.html>. Luettu: 15.5.2023.

Pörssisäätiö. 2017. Näin annat lahjaksi osakkeita. Luettavissa:

<https://www.porssisaatio.fi/blog/2017/11/13/nain-annat-lahjaksi-osakkeita/>. Luettu: 12.5.2023.

Sijoittaja. 2017. Miten verottaja laskee yrityksesi arvon. Luettavissa:

<https://www.sijoittaja.fi/48359/verottaja-laskee-yrityksesi-arvon/>. Luettu: 17.5.2023.

Tilastokeskus. Mikroyritys. Luettavissa: <https://www.stat.fi/meta/kas/mikroyritys.html>. Luettu: 26.4.2023.

Tuloverolaki 30.12.1992/1535.

Verohallinto. 2020. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa. Luettavissa:

<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/60519/osakeyhti%C3%B6n-sukupolvenvaihdos-verotuksessa/>. Luettu: 12.5.2023.

Yrittäjät. Arvon määrittäminen. Luettavissa: <https://www.yrittajat.fi/tietopankki/yrittajaksi-ryhtyminen/yrityksen-ostaminen-eli-omistajanvaihdos/arvon-maaritys/>. Luettu: 17.5.2023.

Yrityspörssi. Osakassopimus. Luettavissa: <https://www.yritysporssi.fi/blogi/osakassopimus-kaikki-mita-sinun-tulee-tietaa-827>. Luettu: 18.5.2023

Liitteet

Liite 1. Toimeksiantajan haastattelu

- Milloin ja kenen kanssa perustit yrityksen?
- Mitkä olivat tarjoamanne palvelut silloin ja nyt?
- Mikä on roolisi yrityksessä?
- Millainen on yrityksen historia?
- Mitkä on yrityksen arvot?
- Ketä yrityksessä on töissä?
- Milloin sukupolvenvaihdos on suunniteltu tehtäväksi?
- Kuka on yrityksen jatkaja?
- Mikä asia sukupolvenvaihdoksessa mietityttää eniten?
- Aiotko olla yritystoiminnassa mukana sukupolvenvaihdoksen jälkeen?
- Mitä odotat yrityksen jatkajalta?